

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

вул. Митрополита Василя Липківського, 45, м. Київ, 03035, тел. (044) 251-62-62, (044) 251-62-66

E-mail: sl.dilovod@amcu.gov.ua, сайт: amcu.gov.ua, код згідно ЄДРПОУ 00032767

№ _____

На № _____

від _____

Комітет Верховної Ради України
з питань енергетики та
житлово-комунальних послуг

*Щодо законопроектів № 9011, № 9011-1,
9011-2 та 9011-д*

Відповідно до частини третьої статті 20¹ Закону України «Про Антимонопольний комітет України» Антимонопольний комітет України (далі – Комітет) опрацював проекти законів України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії генеруючими установками споживачів» (реєстр. № 9011 від 13.02.2023) (далі – законопроект № 9011), внесений Кабінетом Міністрів України, «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії генеруючими установками споживачів» (реєстр. № 9011-1 від 28.02.2023) (далі – законопроект № 9011-1), внесений народним депутатом України Герусом А. М., «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання збільшення виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії генеруючими установками споживачів» (реєстр. № 9011-2 від 28.02.2023) (далі – законопроект № 9011-2), внесений народними депутатами України Котом А. Б., Совсун І. Р., Герусом А. М., «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та зеленої трансформації енергетичної системи України» (реєстр. № 9011-д від 28.04.2023) (далі – законопроект № 9011-д), внесений народними депутатами України Жупаниним А. В., Герусом А. М., Гриб В. О. та іншими.

Метою зазначених законопроектів є забезпечення розвитку відновлюваної електроенергетики на конкурентних засадах та удосконалення умов підтримки її виробництва з альтернативних джерел енергії генеруючими установками з метою заміни поточної моделі «зеленого» тарифу новою моделлю Net Billing, яка буде орієнтована на покриття власного споживання та не призводитиме до збільшення обсягу субсидіювання за рахунок інших споживачів, що відповідає цілі «Енергетична безпека», визначеній пунктом 9.1 Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України, а також імплементація положень європейського законодавства щодо розвитку відновлюваних джерел енергії, зокрема впровадження системи гарантій походжень електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії.

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат:

26B2648ADD3032E104000000ED8F3000C07EAC00

Підписувач: Піщанська Ольга Станіславівна

Дійсний з: 21.11.2022 15:55:11 по 21.11.2024 15:55:11

Антимонопольний комітет України

№ 300-29.1/01-7241e від 01.06.2023

Законопроектами № 9011, № 9011-1, № 9011-2 та № 9011-д пропонується внести зміни до Закону України «Про альтернативні джерела енергії» та Закону України «Про ринок електричної енергії» у частині запровадження механізму самовиробництва.

1. Механізм самовиробництва – схема підтримки активних споживачів, за якою відбувається взаєморозрахунок вартості обсягу відпуску електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, в електричну мережу генеруючими установками таких споживачів та вартості обсягу споживання ними електричної енергії з електричної мережі (з урахуванням вартості послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії), а також можливість накопичення коштів протягом періоду накопичення у випадку, передбаченому цим Законом (абзац п'ятий підпункту 1 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011).

Вартість відпущеної електричної енергії активним споживачем у відповідному розрахунковому періоді (місяці) станом на перше число місяця, наступного за розрахунковим періодом (місяцем), зараховується на особовий рахунок такого активного споживача у строки, визначені правилами роздрібного ринку електричної енергії (абзац п'ятнадцятий підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011).

Відповідно до умов договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва електропостачальник або постачальник універсальних послуг в односторонньому порядку здійснює взаємозалік вартості відпущеної та спожитої електричної енергії з урахуванням вартості послуг з передачі та/або розподілу електричної енергії станом на перше число місяця, що настає за розрахунковим періодом (місяцем), з урахуванням обсягу накопичених на особовому рахунку активного споживача коштів за попередні розрахункові періоди (абзац шістнадцятий підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011).

Абзацами дев'ятнадцятим та двадцятим підпункту 3 пункту 1 законопроекту № 9011 пропонується встановити, що сума коштів, що були накопичені активним споживачем, у тому числі енергетичним кооперативом та приватним домогосподарством, за відповідний розрахунковий період (місяць), може бути використана протягом періоду накопичення, який становить 12 місяців з першого числа календарного місяця, що настає за місяцем, в якому було укладено договір купівлі-продажу електричної енергії для самовиробництва.

Накопичені та невикористані кошти після закінчення періоду накопичення списуються з рахунка активного споживача та зараховуються на поточний рахунок із спеціальним режимом використання електропостачальника або постачальника універсальних послуг без відшкодування активному споживачу. Регулятор має право визначити інший механізм використання накопичених та невикористаних коштів з урахуванням вимог статті 62 Закону України «Про ринок електричної енергії».

Тобто законопроектом № 9011 передбачається можливість використання коштів, накопичених активним споживачем на особовому рахунку за попередні розрахункові періоди, виключно для покриття вартості обсягу споживання ним електричної енергії з електричної мережі (з урахуванням вартості послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії) в іншому розрахунковому періоді протягом періоду накопичення.

Разом із цим не передбачається можливості зняття активним споживачем, що уклав договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з постачальником універсальних послуг або електропостачальником, залишку невикористаних накопичених коштів із власного особового рахунку після закінчення періоду накопичення та використання їх на власний розсуд.

Також стаття 62 Закону України «Про ринок електричної енергії», на яку є посилання в абзаці двадцятому підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011, визначає спеціальні

обов'язки для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії.

Відповідно до пункту 4 частини третьої статті 5 Закону України «Про ринок електричної енергії» прийняття рішення про покладення спеціальних обов'язків для забезпечення загальносуспільних інтересів та умов (порядку) виконання таких спеціальних обов'язків є повноваженням Кабінету Міністрів України.

Відповідно до частини третьої статті 62 Закону України «Про ринок електричної енергії» з метою забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії Кабінетом Міністрів України в передбачених цією частиною випадках та на визначений строк на учасників ринку (крім споживачів) можуть покладатися спеціальні обов'язки. Пропозиції щодо обсягів та умов покладення спеціальних обов'язків готуються Регулятором з урахуванням вимог цієї статті та подаються до Кабінету Міністрів України після проведення консультацій із Секретаріатом Енергетичного Співтовариства.

При цьому, відповідно до визначення, що пропонується абзацом другим підпункту 1 пункту 2 розділу I законопроекту № 9011, активний споживач – споживач, у тому числі приватне домогосподарство та енергетичний кооператив, який споживає електричну енергію та виробляє електричну енергію з альтернативних джерел енергії та/або зберігає електричну енергію та/або продає надлишок виробленої та/або збереженої електричної енергії або бере участь у заходах з енергоефективності та управління попиту відповідно до вимог Закону, за умови, що такі види діяльності не є професійною та/або господарською діяльністю.

Враховуючи наведене, пропонуємо:

1) передбачити можливість зняття активним споживачем, що уклав договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з постачальником універсальних послуг або електропостачальником, залишку невикористаних накопичених коштів із власного особового рахунку після закінчення періоду накопичення та використання їх на власний розсуд;

2) виключити в абзаці двадцятому підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011 положення, що передбачає право Регулятора визначати інший механізм використання накопичених та невикористаних коштів з урахуванням вимог статті 62 Закону України «Про ринок електричної енергії».

2. Абзацом четвертим підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроектів № 9011 та № 9011-1 пропонується передбачити, що вартість послуг із розподілу та/або передачі електричної енергії згідно з умовами договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва сплачується споживачем через електропостачальника.

Абзацом четвертим підпункту 2 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-2 пропонується передбачити, що вартість послуг із розподілу та/або передачі електричної енергії, спожитої споживачем за договором постачання електричної енергії, сплачується згідно з умовами договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва через електропостачальника.

Відповідно до частини другої статті 2 Закону України «Про ринок електричної енергії» основні умови діяльності учасників ринку електричної енергії та взаємовідносин між ними визначаються нормативно-правовими актами, що регулюють впровадження цього Закону, зокрема правилами роздрібного ринку.

Згідно з підпунктом 1.2.6 пункту 1.2 глави I Правил роздрібного ринку електричної енергії, затверджених постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), від 14.03.2018 № 312 (далі – Правила роздрібного ринку) оператор системи, який здійснює розподіл (передачу) електричної енергії безпосередньо до електроустановок споживача, отримує плату за послуги

з розподілу (передачі) електричної енергії або від споживача, або від електропостачальника за вибором споживача (крім постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг).

Послуги з розподілу або передачі електричної енергії оплачуються відповідно до умов договору споживача з електропостачальником або споживачем, або електропостачальником на зазначений у відповідних договорах поточний рахунок оператора системи (пункт 4.2 глави IV Правил роздрібного ринку енергії).

Крім того, відповідно до підпункту 11.8.5 пункту 1.8 глави XI Кодексу систем розподілу споживачі можуть делегувати електропостачальнику внесення від імені споживача коштів з оплати послуги з розподілу електричної енергії. У цьому випадку взаємовідносини між ОСР, електропостачальником та споживачем щодо оплати послуг ОСР врегульовуються відповідно до Правил роздрібного ринку енергії.

З метою дотримання права активного споживача та або споживача на власний вибір визначати спосіб, яким він здійснюватиме оплату послуг із розподілу та/або передачі електричної енергії згідно з договором, укладеним безпосередньо з оператором системи, або з електропостачальником, якому делеговано внесення від імені активного споживача та або споживача коштів з оплати послуги, та право оператора системи отримувати оплату за власні послуги безпосередньо від активного споживача, пропонуємо передбачити, що оплату за послуги з розподілу та/або передачі активний споживач може здійснювати способом, передбаченим Правилами роздрібного ринку електричної енергії.

Також, з урахуванням зазначеного пропонуємо уточнити:

в абзацах четвертому, дев'ятому, шістнадцятому підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроектів № 9011 та абзацах дев'ятому і дванадцятому підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроектів № 9011-1, якими передбачається, що електропостачальник та постачальник універсальних послуг визначатиме вартість спожитої активним споживачем електричної енергії з електричних мереж, з урахуванням вартості послуг з розподілу / передачі електричної енергії, лише у випадку, якщо активний споживач делегував такому електропостачальнику / постачальнику універсальних послуг право вносити від його імені кошти з оплати послуги з розподілу / передачі на рахунок оператора системи;

в абзаці тринадцятому підпункту 2 пункту 1 розділу I законопроектів № 9011-2, яким передбачається, що відповідно до умов договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва електропостачальник або постачальник універсальних послуг в односторонньому порядку здійснює взаємозалік вартості відпущеної та спожитої електричної енергії з урахуванням вартості послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії станом на перше число календарного дня після закінчення розрахункового періоду лише у випадку, якщо споживач делегував такому електропостачальнику / постачальнику універсальних послуг право вносити від його імені кошти з оплати послуги з розподілу / передачі на рахунок оператора системи.

3. Абзацом п'ятим підпункту 3 пункту 2 розділу I законопроектів № 9011 та № 9011-1 (зміни до Закону України «Про ринок електричної енергії») передбачається, що договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва укладається між електропостачальником та активним споживачем, яким встановлено генеруючу установку, призначену для виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії.

При цьому абзацом шостим підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроектів № 9011 та № 9011-1 (зміни до Закону України «Про альтернативні джерела енергії») пропонується запровадити, що активні споживачі укладають договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з постачальником універсальних послуг або електропостачальником у випадках, установлених законом.

Враховуючи наведене, пропонуємо в абзаці п'ятому підпункту 3 пункту 2 розділу I законопроектів № 9011 та № 9011-1 передбачити, що укладення договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва також здійснюватиметься між активним споживачем та постачальником універсальних послуг.

4. Абзацом п'ятим підпункту 3 пункту 2 розділу I законопроектів № 9011 та № 9011-1 (зміни до Закону України «Про ринок електричної енергії»), зокрема, пропонується запровадити, що постачання електричної енергії активним споживачам та купівля електричної енергії, відпущеної генеруючими установками таких споживачів в електричну мережу, здійснюється *за вільними цінами¹, крім випадків, визначених цим Законом та рішеннями Кабінету Міністрів України.*

Разом із цим законопроектами № 9011 та № 9011-1 не передбачено випадків у яких запроваджуватиметься державне регулювання цін на електричну енергію, яка постачатиметься активним споживачам, та відпущену електричну енергію генеруючими установками, яка придбаватиметься електропостачальниками та постачальниками універсальних послуг у таких активних споживачів.

Водночас абзацами десятим – чотирнадцятим підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011 пропонується запровадити такі підходи до встановлення цін, за якими здійснюватиметься продаж електричної енергії активними споживачами:

1) приватні домогосподарства здійснюють продаж відпущеної електричної енергії:

- постачальнику універсальних послуг - за ціною, що склалася на ринку «на добу наперед» у розрахунковому періоді (годині) для такого постачальника універсальних послуг, але не більше максимальної ціни на електричну енергію для таких побутових споживачів, установленої рішенням Кабінету Міністрів України згідно зі статтею 62 Закону України «Про ринок електричної енергії»;

- іншому, ніж постачальник універсальних послуг, електропостачальнику – за ціною, що склалася на ринку «на добу наперед» у розрахунковому періоді (годині) для такого електропостачальника, або за вільними цінами;

2) малі побутові споживачі здійснюють продаж відпущеної електричної енергії постачальнику універсальних послуг або електропостачальнику за ціною, що склалася на ринку «на добу наперед» у розрахунковому періоді (годині) для такого постачальника універсальних послуг або електропостачальника, або за вільними цінами;

3) інші споживачі, у тому числі енергетичні кооперативи, здійснюють продаж електропостачальнику відпущеної електричної енергії за ціною, що склалася на ринку «на добу наперед» у розрахунковому періоді (годині) для такого електропостачальника, або за вільними цінами.

Разом із цим законопроектами № 9011 та № 9011-1 не врегульовано таке питання: у яких випадках електропостачальник здійснюватиме купівлю електричної енергії в активних споживачів за вільними цінами та за цінами, що склалися на ринку «на добу наперед», що, у свою чергу, наділяє електропостачальника правом здійснювати купівлю електричної енергії за різними цінами, встановленими на власний розсуд для активного споживача, що може призвести до дискримінації окремих активних споживачів, а відтак до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на ринку електричної енергії.

Водночас передбачається запровадження різних підходів до встановлення цін різним категоріям активних споживачів, а саме приватним домогосподарствам, які здійснюватимуть

¹ Вільні ціни встановлюються суб'єктами господарювання самостійно за згодою сторін на всі товари, крім тих, щодо яких здійснюється державне регулювання цін (Закон України «Про ціни та ціноутворення»).

продаж відпущеної електричної енергії постачальнику універсальних послуг за цінами, що склалися на ринку «на добу наперед», але не більше максимальної ціни на електричну енергію для таких побутових споживачів, реалізація яких може призвести до ущемлення інтересів приватних домогосподарств порівняно з іншими активними споживачами, а відтак до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на ринку електричної енергії.

Також Законом України «Про ринок електричної енергії» не передбачено встановлення Кабінетом Міністрів України максимальних цін згідно зі статтею 62 Закону України «Про ринок електричної енергії».

Натомість Законом України «Про ціни та ціноутворення» передбачено встановлення граничних цін, що являє собою максимально або мінімально допустимий рівень ціни, який може застосовуватися суб'єктом господарювання.

Враховуючи наведене, пропонуємо передбачити:

1) випадки, у яких запроваджуватиметься державне регулювання цін на електричну енергію, яка постачатиметься активним споживачам, та відпущену електричну енергію генеруючими установками, яка придбаватиметься електропостачальниками та постачальниками універсальних послуг у таких активних споживачів;

2) випадки, у яких електропостачальник здійснюватиме купівлю електричної енергії в активних споживачів за вільними цінами та за цінами, що склалися на ринку «на добу наперед»;

3) встановлення недискримінаційних та рівних умов встановлення цін всім активним споживачам під час продажу ними відпущеної електричної енергії в електричну мережу.

Одночасно із цим важливо звернути увагу, що абзацом шостим підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-1 пропонується передбачити, що активні споживачі укладають договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з постачальником універсальних послуг або електропостачальником у випадках, установлених законом.

Абзацами десятим та одинадцятим підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-1 пропонується запровадити підходи до ціноутворення під час продажу електричної енергії активними споживачами.

Малі непобутові споживачі та побутові споживачі здійснюють продаж відпущеної електричної енергії постачальнику універсальних послуг або електропостачальнику за ціною, що склалася на ринку «на добу наперед» у розрахунковому періоді (годині), або за вільними цінами (абзаци десятий та одинадцятий підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-1).

Інші споживачі, у тому числі енергетичні кооперативи, здійснюють продаж електропостачальнику відпущеної електричної енергії за ціною, що склалася на ринку «на добу наперед» у розрахунковому періоді (годині) для такого електропостачальника, або за вільними цінами (абзац одинадцятий підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-1).

При цьому законопроект № 9011-1 не визначає:

1) випадки та період часу, коли активний споживач має можливість накопичувати кошти за відпущену електричну енергію, вироблену його генеруючими установками;

2) випадки, коли активний споживач укладає договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з постачальником універсальних послуг або електропостачальником;

3) випадки, коли електропостачальник або постачальник універсальних послуг здійснюватимуть купівлю електричної енергії в активних споживачів за вільними цінами та за цінами, що склалися на ринку «на добу наперед»;

4) ціну, за якою постачальник універсальних послуг / електропостачальник придбає відпущену активним споживачем електричну енергію, у випадку якщо в такому розрахунковому періоді постачальник універсальних послуг не здійснював продаж на ринку «на добу наперед» окремо для електропостачальника та постачальника універсальних послуг.

З огляду на зазначене неврегульованість зазначених питань в законопроекті № 9011-1 може призвести до того, що електропостачальники / постачальники універсальних послуг, користуючись власною ринковою владою на ринку електричної енергії, з метою отримання вигоди визначатимуть та нав'язуватимуть такі умови купівлі відпущеної активними споживачами електричної енергії (в тому числі ціни, за якими купуватимуть електричну енергію) на власний розсуд, за яких активний споживач буде у невідгідному становищі, що може призвести до ущемлення інтересів активних споживачів, а відтак до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на ринку електричної енергії.

Враховуючи наведене, пропонуємо передбачити у законопроекті та № 9011-1 випадки, у яких запроваджуватиметься державне регулювання цін на електричну енергію, яка постачатиметься активним споживачам, та відпущену електричну енергію генеруючими установками, яка придбаватиметься електропостачальниками та постачальниками універсальних послуг у таких активних споживачів.

Крім того, абзацом одинадцятим підпункту 2 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-2 пропонується передбачити, що споживачі, які уклали з електропостачальником або постачальником універсальних послуг договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, здійснюють продаж відпущеної електричної енергії за ціною, що склалася на ринку «на добу наперед» у розрахунковому періоді (годині) для такого електропостачальника або постачальника універсальних послуг, або, на вибір такого споживача, за вільними цінами.

При цьому законопроект № 9011-2 не визначає за якою ціною електропостачальник / постачальник універсальних послуг придбаватиме відпущену споживачем електричну енергію у випадку, якщо в такому розрахунковому періоді електропостачальник / постачальник універсальних послуг не здійснював продажу на ринку «на добу наперед» окремо для електропостачальника та постачальника універсальних послуг.

Також відповідно до статті 64 Закону України «Про ринок електричної енергії» у визначених законом випадках постачальник «останньої надії» надає споживачам лише послуги з постачання електричної енергії.

Разом із цим Законом України «Про ринок електричної енергії» не визначено обов'язку і механізму придбавати відпущену споживачами електричну енергію в електричну мережу постачальника «останньої надії».

Такий обов'язок постачальника «останньої надії» придбавати відпущену активними споживачами електричну енергію не передбачено й в законопроектах № 9011-1 та № 9011-2.

Неврегульованість зазначених питань у вказаних законопроектах може призвести до ущемлення інтересів активних споживачів шляхом унеможливлення реалізації ними електричної енергії, а відтак до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на ринку електричної енергії.

5. Абзацом третім підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроектів № 9011 та № 9011-1 пропонується передбачити, що підтримка активних споживачів за механізмом самовиробництва здійснюється шляхом гарантування викупу обсягу електричної енергії, відпущеної такими активними споживачами на підставі укладеного договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, що є додатком до договору про постачання електричної енергії споживачу.

Абзацом третім підпункту 3 пункту 2 розділу I законопроектів № 9011 та № 9011-1 пропонується частину першу статті 56 Закону України «Про ринок електричної енергії» доповнити нормою про те, що договір купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом та договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва є додатками до договору про постачання електричної енергії споживачу.

Крім того, абзацом третім підпункту 2 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-2 (зміни до Закону України «Про альтернативні джерела енергії») пропонується передбачити, що за механізмом самовиробництва забезпечується викуп обсягу електричної енергії, відпущеної споживачами на підставі укладеного договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, що є додатком до договору про постачання електричної енергії споживачу.

Абзацом четвертим підпункту 4 пункту 2 розділу I законопроекту № 9011-2 (зміни до Закону України «Про ринок електричної енергії») пропонується передбачити, що договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва є додатком до договору про постачання електричної енергії споживачу й укладається між електропостачальником та споживачем, яким встановлено генеруючу установку.

Абзацом сьомим підпункту 2 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-2 пропонується передбачити, що споживачі укладають договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з постачальником універсальних послуг або електропостачальником у випадках, встановлених Законом.

При цьому:

- абзацом третім підпункту 6 пункту 2 розділу I законопроектів № 9011 та № 9011-1 (стаття 63 Закону України «Про ринок електричної енергії») пропонується передбачити, що постачальник універсальних послуг не може відмовити побутовому та малому непобутовому споживачу, які розташовані на території провадження його діяльності, в укладенні договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва за умови, що між споживачем і таким постачальником вже укладений договір про постачання електричної енергії;

- абзацом п'ятим підпункту 5 пункту 2 розділу I законопроекту № 9011-2 (стаття 63 Закону України «Про ринок електричної енергії») пропонується передбачити, що постачальник універсальних послуг не може відмовити побутовому та малому непобутовому споживачу, які знаходяться на території здійснення його діяльності, в укладенні договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, за умови, що між споживачем і таким постачальником вже укладений договір про постачання електричної енергії.

З огляду на те, що договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва укладається споживачем як із постачальником універсальних послуг, так і з електропостачальником, пропонуємо зазначити, що не тільки постачальник універсальних послуг, а й електропостачальник:

- не може відмовити побутовому та малому непобутовому споживачу, які розташовані на території провадження його діяльності, в укладенні договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва за умови, що між споживачем і таким постачальником вже укладений договір про постачання електричної енергії (законопроекти № 9011 та № 9011-1);

- не може відмовити побутовому та малому непобутовому споживачу, які знаходяться на території здійснення його діяльності, в укладенні договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва за умови, що між споживачем і таким постачальником вже укладений договір про постачання електричної енергії (законопроект № 9011-2).

6. Абзацом четвертим підпункту 5 пункту 2 розділу I законопроекту № 9011-2 пропонується частину п'яту статті 63 Закону України «Про ринок електричної енергії» доповнити новим абзацом, відповідно до якого постачальник універсальних послуг зобов'язаний купувати електричну енергію, відпущену генеруючими установками приватних домогосподарств, встановлена потужність яких не перевищує 50 кВт, та генеруючими установками малих побутових споживачів, встановлена потужність яких не перевищує 50 кВт за договором купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва відповідно до статті 9⁶ Закону України «Про альтернативні джерела енергії» в обсязі, що перевищує місячне споживання електричної енергії такими споживачами.

При цьому абзацом п'ятим підпункту 2 пункту 1 розділу законопроекту № 9011-2 передбачається, що стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії за механізмом самовиробництва встановлюється для генеруючих установок приватних домогосподарств зі встановленою потужністю, що не перевищує 30 кВт, малих побутових споживачів зі встановленою потужністю, що не перевищує 50 кВт, та для генеруючих установок інших споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, зі встановленою потужністю, що не перевищує 1 МВт.

Пропонуємо узгодити між собою положення абзацу четвертого підпункту 5 пункту 2 розділу I та абзацу п'ятого підпункту 2 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-2 у частині визначення потужностей приватних домогосподарств, у яких постачальник універсальних послуг зобов'язаний купувати електричну енергію, а також в абзаці четвертому підпункту 5 пункту 2 розділу I законопроекту № 9011-2 передбачити, що постачальник універсальних послуг також зобов'язаний купувати електричну енергію, відпущену генеруючими установками інших споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, зі встановленою потужністю, що не перевищує 1 МВт.

7. Абзацом п'ятнадцятим підпункту 4 пункту 2 розділу I законопроекту № 9011-2 пропонується передбачити, що відносини щодо придбання споживачем електричної енергії, яка виробляється генеруючими установками, що належать третім особам та приєднані до електричних мереж такого споживача, регулюються договором між споживачем та власником (користувачем) таких генеруючих установок, примірна форма якого затверджується Регулятором.

При цьому абзацами другим та третім підпункту 1 пункту 2 законопроекту № 9011-2 пропонується внести зміни до частини першої статті 4 Закону України «Про ринок електричної енергії», що визначає види договорів, які укладаються для забезпечення функціонування ринку електричної енергії, відповідно до яких будуть укладатися договори: про постачання електричної енергії споживачу (у тому числі купівля-продаж електричної енергії за механізмом самовиробництва) та про постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг (у тому числі купівля-продаж електричної енергії за механізмом самовиробництва).

Тобто законопроектом № 9011-2 не передбачається внесення змін до частини першої статті 4 Закону України «Про ринок електричної енергії» у частині визначення, що для забезпечення функціонування ринку електричної енергії також укладатиметься договір про придбання споживачем електричної енергії, яка виробляється генеруючими установками, що належать третім особам та приєднані до електричних мереж такого споживача.

Враховуючи наведене, пропонуємо у законопроекті № 9011-2 передбачити, що для забезпечення функціонування ринку електричної енергії має укладатися також договір про придбання споживачем електричної енергії, виробленої генеруючими установками, що належать третім особам та приєднані до електричних мереж такого споживача.

8. Абзацом четвертим підпункту 1 пункту 1 розділу I законопроектів № 9011 та № 9011-1 пропонується частину першу статті 1 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» доповнити новим терміном, а саме механізм самовиробництва – схема підтримки активних споживачів, за якою відбувається взаєморозрахунок вартості обсягу відпуску електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, в електричну мережу генеруючими установками таких споживачів та вартості обсягу споживання ними електричної енергії з електричної мережі (з урахуванням вартості послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії), а також можливість накопичення коштів протягом періоду накопичення у випадку, передбаченому Законом України «Про альтернативні джерела енергії».

З урахуванням запропонованої позиції пропонується визначити:

- абзацом дев'ятим підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011 та № 9011-1, що договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва передбачає проведення взаєморозрахунків між електропостачальником або постачальником універсальних послуг та активним споживачем у частині сальдування вартості обсягу відпуску електричної енергії в електричну мережу та вартості обсягу відбору електричної енергії з електричної мережі з урахуванням вартості послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії протягом відповідного розрахункового періоду (місяця);

- абзацом шістнадцятим підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011 пропонується визначити, що відповідно до умов договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва електропостачальник або постачальник універсальних послуг в односторонньому порядку здійснює взаємозалік вартості відпущеної та спожитої електричної енергії з урахуванням вартості послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії станом на перше число місяця, що настає за розрахунковим періодом (місяцем), з урахуванням обсягу накопичених на особовому рахунку активного споживача коштів за попередні розрахункові періоди;

- абзацом дванадцятим підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-1 пропонується зазначити, що відповідно до умов договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва електропостачальник або постачальник універсальних послуг в односторонньому порядку здійснює взаємозалік вартості відпущеної та спожитої електричної енергії з урахуванням вартості послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії;

- абзацом сімнадцятим підпункту 3 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011 пропонується передбачити, що вартість спожитої електричної енергії та послуг із постачання та/або розподілу електричної енергії, не сплачена за рахунок накопичень за відпущену електроенергію після проведення такого взаємозаліку, підлягає сплаті активним споживачем за розрахунковий період (місяць).

Одночасно із цим абзацом десятим підпункту 2 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-2 пропонується визначити, що договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва передбачає проведення взаєморозрахунків між електропостачальником або постачальником універсальних послуг та споживачем у частині сальдування вартості обсягу відпуску електричної енергії в електричну мережу та вартості обсягу відбору електричної енергії з електричної мережі з урахуванням вартості послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії протягом відповідного розрахункового періоду (місяця).

При цьому абзацом тринадцятим підпункту 2 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-2 пропонується визначити, що відповідно до умов договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва електропостачальник або постачальник універсальних послуг в односторонньому порядку здійснює взаємозалік вартості відпущеної та спожитої електричної енергії з урахуванням вартості послуг із передачі та/або розподілу

електричної енергії станом на перше число календарного дня після закінчення розрахункового періоду.

З метою однозначного розуміння положень зазначених законопроектів пропонуємо чітко визначити, які саме дії (взаєморозрахунки чи взаємозаліки) вчиняють постачальники універсальних послуг та електропостачальники з активними споживачами / споживачами на підставі договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва в частині визначення вартості обсягів відпуску та відбору електричної енергії в/з електричну мережу.

9. Абзацом шостим підпункту 2 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-2 пропонується передбачити, що стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії за механізмом самовиробництва за критеріями споживачів та їх генеруючих установок застосовується також для генеруючих установок, що належать третім особам та приєднані до електричних мереж іншого споживача зі встановленою потужністю, що не перевищує величину дозволеної (договірної) потужності електроустановок такого іншого споживача за мінусом величини встановленої потужності власних генеруючих установок такого іншого споживача, та за умови, що весь обсяг виробленої такими генеруючими установками, що належать третім особам, електричної енергії придбавається іншим споживачем.

При цьому законопроектом № 9011-2 не передбачено правового статусу іншого споживача, його прав та обов'язків щодо купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом, за механізмом самовиробництва виробленої генеруючими установками третіх осіб, а також підстави та випадки придбання іншим споживачем електричної енергії, виробленої генеруючими установками третіх осіб.

Враховуючи наведене, пропонуємо у законопроекті № 9011-2 передбачити правовий статус іншого споживача, його права та обов'язки щодо купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом, за механізмом самовиробництва виробленої генеруючими установками третіх осіб, а також підстави та випадки придбання іншим споживачем електричної енергії, виробленої генеруючими установками третіх осіб.

10. Абзацом четвертим підпункту 2 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-1 пропонується доповнити статтю 9⁴ Закону України «Про альтернативні джерела енергії» нормою, відповідно до якої для приватних домогосподарств, генеруючі установки яких встановлені на наземні металоконструкції та виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання з метою власного споживання, введені в експлуатацію з 1 січня 2024 року, з 1 січня 2024 року «зелений» тариф встановлюється за правилами, визначеними статтею 9¹, шляхом множення встановленого НКРЕКП відповідно до статті 9¹ цього Закону для таких приватних домогосподарств «зеленого» тарифу на понижуючий коефіцієнт 0,8 для позапікового періоду (з 23:00 до 17:00) та на збільшуючий коефіцієнт 1,5 для пікового періоду (з 17:00 до 23:00) та множення на збільшуючий коефіцієнт для енергодефіцитних регіонів, що визначається НКРЕКП, але не більше 1,15.

Тобто положенням абзацу четвертого підпункту 2 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-1 пропонується запровадити для приватних домогосподарств, генеруючі установки яких встановлені на наземні металоконструкції та виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання з метою власного споживання, введені в експлуатацію з 1 січня 2024 року, застосування – з 1 січня 2024 року:

1) понижуючого коефіцієнта для позапікового періоду (з 23:00 до 17:00) – на рівні 0,8 та збільшуючого коефіцієнта для пікового періоду (з 17:00 до 23:00) – на рівні 1,5 до «зеленого» тарифу;

2) збільшуючого коефіцієнта для енергодефіцитних регіонів у розмірі не більше 1,15 визначеного рішенням НКРЕКП.

Одночасно із цим законопроект № 9011-2 пропонує запровадити додаткові умови отримання «зеленого» тарифу приватними домогосподарствами, які створюватимуть дискримінаційне становище таким приватним домогосподарствам, а саме:

- застосування понижуючих коефіцієнтів;
- оснащення їх генеруючих установок, потужність яких перевищує 25 кВт, але не більше 50 кВт, установками зберігання енергії.

Так, абзацом сьомим підпункту 1 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-2 пропонується встановити, що для приватних домогосподарств, генеруючі установки яких виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання та/або вітру, «зелений» тариф встановлюється за правилами, визначеними статтею 9¹ Закону України «Про альтернативні джерела енергії», шляхом множення встановлених НКРЕКП відповідно до статті 9¹ Закону для таких приватних домогосподарств «зеленого» тарифу на понижуючі коефіцієнти.

Разом із цим відповідно до статті 9¹ Закону України «Про альтернативні джерела енергії» стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії, передбачене цією статтею, поширюється, зокрема, на споживачів електричної енергії, у тому числі енергетичні кооперативи, приватні домогосподарства, генеруючі установки яких виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії та для яких встановлено «зелений» тариф.

«Зелений» тариф на електричну енергію, вироблену генеруючими установками приватних домогосподарств, споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, встановлюється єдиним за кожним видом альтернативного джерела енергії та для комбінованих вітро-сонячних генеруючих систем (частина дев'ята статті 9¹ Закону України «Про альтернативні джерела енергії»).

Тобто Законом України «Про альтернативні джерела енергії» закріплюється однаковий розмір «зеленого» тарифу на електричну енергію, вироблену генеруючими установками для споживачів, приватних домогосподарств та енергетичних кооперативів.

Також абзацом чотирнадцятим підпункту 1 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-2 (зміни до Закону України «Про альтернативні джерела енергії») пропонується передбачити, що «зелений» тариф на електричну енергію, вироблену приватними домогосподарствами, генеруючі установки яких виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання та/або вітру, встановлена потужність яких перевищує 25 кВт, але не більше 50 кВт, договір про купівлю-продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом з якими укладено з 1 січня 2024 року, встановлюється за умови, якщо такі генеруючі установки обладнані установками зберігання енергії, встановленої Законом України «Про ринок електричної енергії» ємності.

Абзацом першим підпункту 4 пункту 2 розділу I законопроекту № 9011-2 (зміни до Закону України «Про ринок електричної енергії») пропонується передбачити, що генеруючі установки споживачів встановленою потужністю від 25 до 50 кВт, призначені для виробництва електричної енергії з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру, мають бути обов'язково оснащені установками зберігання енергії у співвідношенні 1 кВт встановленої потужності генеруючої установки до 0,5 кВт потужності установки зберігання енергії. Встановлення із цією ціллю установок зберігання енергії не вимагає необхідності отримання ліцензії на провадження господарської діяльності зі зберігання енергії.

Підпункт 13 частини другої статті 3 Закону України «Про ринок електричної енергії» передбачає, що функціонування ринку електричної енергії здійснюється, зокрема, на

принципах рівності прав на продаж та купівлю електричної енергії та недискримінаційної участі в ринку електричної енергії.

Запровадження положеннями законопроекту № 9011-2 умов, відповідно до яких для приватних домогосподарств, генеруючі установки яких виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання та/або вітру, «зелений» тариф встановлюватиметься шляхом множення встановленого НКРЕКП для таких приватних домогосподарств «зеленого» тарифу на понижуючі коефіцієнти, а також додаткових умов отримання «зеленого» тарифу приватними домогосподарствами, що мають генеруючі установки, потужність яких перевищує 25 кВт, але не більше 50 кВт, що призначені для виробництва електричної енергії з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру, а саме щодо оснащення їх генеруючих установок установками зберігання енергії, може поставити такі приватні домогосподарства у невідгідне та дискримінаційне становище порівняно зі споживачами, до яких не будуть застосовуватися відповідні умови, тим самим створюватиме бар'єри для доступу на ринок електричної енергії для приватних домогосподарств, а відтак може призвести до ущемлення інтересів приватних домогосподарств, а відтак призводити до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на ринку електричної енергії.

Також законопроектом 9011-1 пропонується запровадження умов, якими передбачатиметься застосування з 1 січня 2024 року для приватних домогосподарств, генеруючі установки яких встановлені на наземні металоконструкції та виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання з метою власного споживання, введені в експлуатацію з 1 січня 2024 року, понижуючого коефіцієнта для позапікового періоду / збільшуючого коефіцієнта для пікового періоду на відповідному рівні до «зеленого» тарифу у відповідному розмірі, може поставити такі приватні домогосподарства:

- у разі застосування понижуючого коефіцієнта для позапікового періоду до «зеленого» тарифу у невідгідне становище порівняно з іншими приватними домогосподарствами, генеруючі установки яких не встановлені на наземні металоконструкції та виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання з метою власного споживання та введені до 1 січня 2024 року;

- у разі застосування збільшуючого коефіцієнта для пікового періоду до «зеленого» тарифу у привілейоване становище порівняно з іншими приватними домогосподарствами, генеруючі установки яких не встановлені на наземні металоконструкції та виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання з метою власного споживання та введені до 1 січня 2024 року,

та призвести до ущемлення інтересів приватних домогосподарств, а відтак призвести до порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді недопущення, усунення, обмеження, спотворення конкуренції на ринку електричної енергії.

Крім того, абзацом восьмим підпункту 2 пункту 1 законопроекту № 9011-1 для приватних домогосподарств, генеруючі установки яких встановлені на наземні металоконструкції та виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання з метою власного споживання, введені в експлуатацію з 1 січня 2024 року, пропонується запровадити збільшуючий коефіцієнт для енергодефіцитних регіонів, що визначається НКРЕКП, відповідно до пропозицій оператора системи передачі.

При цьому відсутність у законопроекті № 9011-1 порядку, відповідно до якого НКРЕКП прийматиме рішення про визначення енергодефіцитного регіону, чіткої, недискримінаційної та прозорої процедури, критеріїв визначення енергодефіцитного регіону, періодичність визначення або перегляду НКРЕКП рішення щодо енергодефіцитності регіонів може призвести до отримання необґрунтованих переваг та вигод приватними домогосподарствами, генеруючі установки яких встановлені на наземні металоконструкції та виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання з метою власного

споживання, введені в експлуатацію з 1 січня 2024 року, та які розташовані в енергодефіцитних регіонах, порівняно з іншими приватними домогосподарствами, виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання з метою власного споживання, а відтак призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції та порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

З огляду на зазначене *пропонуємо* привести зазначені положення у відповідність із Законом України «Про альтернативні джерела енергії» для врегулювання можливих проявів дискримінаційних факторів.

11. Абзацом третім підпункту 8 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-д пропонується частину першу статті 9³ Закону України «Про альтернативні джерела енергії» викласти в редакції, відповідно до якої *підтримка виробників електричної енергії з альтернативних джерел енергії, які набули право на підтримку за результатами аукціону, здійснюється шляхом гарантування придбання послуги із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії в обсягах та порядку, визначених статтею 65 Закону України «Про ринок електричної енергії», із застосуванням аукціонної ціни з урахуванням надбавки до неї, встановленої відповідно до статті 9² цього Закону, на підставі укладеного з гарантованим покупцем договору виробника про надання послуги із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії.*

Також абзацом третім підпункту 4 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-д пропонується частину третю статті 8 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» викласти в редакції, відповідно до якої *Кабінет Міністрів України має право передбачити в державному бюджеті видатки на фінансову підтримку учасників ринку електричної енергії, на яких покладено спеціальні обов'язки із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії, відповідно до бюджетних запитів центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики в електроенергетичному комплексі, на підставі розрахунків, наданих Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.*

Крім того, абзац п'ятий підпункту 4 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-д доповнити частиною четвертою, відповідно до якої *в разі наявності в державному бюджеті на відповідний рік видатків, передбачених частиною третьою статті 8 Закону України «Про альтернативні джерела енергії», на фінансову підтримку учасників ринку електричної енергії, на яких покладено спеціальні обов'язки із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії, тариф на послуги з передачі електричної енергії встановлюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг з урахуванням видатків, які передбачені в державному бюджеті на відповідний рік на фінансову підтримку учасників ринку електричної енергії, на яких покладено спеціальні обов'язки із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії.*

З огляду на зазначене незрозуміло, яким чином наявність/відсутність у *державному бюджеті на відповідний рік видатків, передбачених частиною третьою статті 8 Закону України «Про альтернативні джерела енергії», на фінансову підтримку учасників ринку електричної енергії, на яких покладено спеціальні обов'язки із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії,* може вплинути (збільшити / зменшити) на розмір тарифу на послуги з передачі електричної енергії.

Разом із цим звертаємо увагу, що *збільшення тарифу на послуги з передачі, у свою чергу, може призвести до збільшення тарифів на послуги з розподілу електричної енергії, які формуються з урахуванням тарифу на послуги з передачі електричної енергії, та, як наслідок,*

до збільшення витрат суб'єктів господарювання, які споживають електричну енергію в технологічному ланцюзі виробництва готової продукції (товарів / послуг) та собівартості готової продукції, а також витрат споживачів, у тому числі вразливих, а відтак призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на ринку *шляхом ущемлення інтересів споживачів послуг із передачі та розподілу у зв'язку з відсутністю для них можливості переходу до інших оператора системи передачі / оператора системи розподілу.*

12. Абзацом четвертим підпункту 1 пункту 2 розділу I законопроекту № 9011-д пропонується передбачити, що гарантований покупець електричної енергії (далі — гарантований покупець) — суб'єкт господарювання, що відповідно до цього Закону (Закон України «Про ринок електричної енергії») зобов'язаний купувати електричну енергію у виробників, яким встановлено «зелений» тариф, об'єкти електроенергетики або черги будівництва електричних станцій (пускові комплекси) яких включені до балансуючої групи гарантованого покупця, та придбавати послугу із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел у виробників, які уклали з ним договір виробника про надання послуги із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел, *а також виконувати інші функції, визначені законодавством.*

Водночас абзацом третім підпункту 3 пункту 2 розділу I законопроекту № 9011-д пропонується частини 4¹, п'яту-сьому статті 71 Закону 2 викласти в редакції, відповідно до якої, зокрема, у разі подання суб'єктом господарювання гарантованому покупцю заяви про виключення з балансуючої групи гарантованого покупця об'єкта (об'єктів) електроенергетики або черги його будівництва (пускового комплексу), для якого встановлено «зелений» тариф, тимчасово призупиняється дія договору про участь в балансуючій групі гарантованого покупця в частині взаємовідносин стосовно такого об'єкта (об'єктів), включаючи, але не виключно, оплати частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії балансуючої групи гарантованого покупця, та дія договору купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом у частині виконання сторонами зобов'язань з купівлі-продажу електричної енергії, виробленої таким об'єктом (об'єктами), та оплати внесків для створення спеціального фонду гарантованого покупця щодо такого об'єкта.

Враховуючи те, що ДП «Гарантований покупець» є єдиним суб'єктом господарювання, який виконує функції гарантованого покупця, з метою уникнення дискримінації суб'єктів господарювання, які входять до балансуючої групи гарантованого покупця, пропонуємо в законопроекті № 9011-д передбачити вичерпний перелік функцій, які може виконувати гарантований покупець згідно із законодавством, та взаємовідносин, які тимчасово призупиняються між гарантованим покупцем та суб'єктом господарювання при виключенні таким суб'єктом господарювання об'єкта (об'єктів) електроенергетики або черги його будівництва (пускового комплексу), для якого встановлено «зелений» тариф, з балансуючої групи гарантованого покупця.

13. Абзацом третім підпункту 11 пункту 1 розділу I законопроекту № 9011-д пропонується запровадження гарантії викупу обсягу електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії та відпущеної такими активними споживачами на підставі укладеного договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, що є додатком до договору про постачання електричної енергії споживачу.

Також у законопроекті № 9011-д пропонується передбачити, що активні споживачі укладають договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з постачальником універсальних послуг або електропостачальником у випадках, встановлених Законом (абзац чотирнадцятий підпункту 11 пункту 1 розділу I).

При цьому законопроектом № 9011-д передбачається, що постачальник універсальних послуг не може відмовити побутовому та малому побутовому споживачу, які знаходяться на території здійснення його діяльності, в укладенні договору постачання електричної енергії та договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва за умови, що між споживачем та таким постачальником вже укладений договір про постачання електричної енергії» (абзаци третій–п'ятий підпункту 19 пункту 1 розділу I).

З огляду на те, що договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва укладається активним споживачем як із постачальником універсальних послуг, так і з електропостачальником, пропонуємо законопроектом № 9011-д передбачити зобов'язання для електропостачальника щодо заборони відмови в укладенні договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва активному споживачу за умови, що між споживачем та таким постачальником універсальних послуг або електропостачальником вже укладений договір про постачання електричної енергії.

14. Законопроектом № 9011-д пропонується передбачити, що вартість послуг із розподілу та/або передачі електричної енергії, спожитої споживачем за договором постачання електричної енергії споживачу, сплачується згідно з умовами договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва електропостачальником (абзацом четвертим підпункту 11 пункту 1 розділу I).

Так, оператор системи, який здійснює розподіл (передачу) електричної енергії безпосередньо до електроустановок споживача, отримує плату за послуги з розподілу (передачі) електричної енергії або від споживача, або від електропостачальника *за вибором споживача* (крім постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг), *тобто на конкурентних засадах* (підпункт 1.2.6 пункту 1.2 глави I Правил роздрібного ринку).

Споживачі можуть делегувати електропостачальнику внесення від імені споживача коштів з оплати послуги з розподілу електричної енергії. У цьому випадку взаємовідносини між ОСР, електропостачальником та споживачем щодо оплати послуг ОСР врегульовуються відповідно до Правил роздрібного ринку (підпункт 11.8.5 пункту 1.8 глави XI Кодексу систем розподілу).

Тобто дія запропонованої вище норми законопроекту № 9011-д може поставити в нерівне (дискримінаційне) становище саме споживачів, які здійснюватимуть реалізацію електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії за механізмом самовиробництва, порівняно з іншими споживачами.

Враховуючи наведене, з метою недопущення можливого дискримінаційного підходу до встановлення в нормативно-правових актах, що регулюють впровадження Закону України «Про ринок електричної енергії», умов щодо оплати за послуги з передачі / розподілу електричної енергії *для споживачів, які здійснюватимуть реалізацію електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії за механізмом самовиробництва*, а також дотримання права споживача на власний вибір визначати спосіб, яким він здійснюватиме оплату послуг із розподілу та/або передачі електричної енергії або згідно з договором, укладеним безпосередньо з оператором системи, або з електропостачальником, якому делеговано внесення від імені споживача коштів з оплати послуги, та право оператора системи отримувати оплату за власні послуги безпосередньо від споживача, *пропонуємо в законопроекті № 9011-д передбачити рівні та проконкурентні умови оплати послуг із розподілу та/або передачі для всіх споживачів.*

15. Законопроектом № 9011-д пропонується передбачити, що активні споживачі укладають договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з

постачальником універсальних послуг або електропостачальником у випадках, встановлених Законом (абзац чотирнадцятий підпункту 11 пункту 1 розділу І).

Разом із цим не є унормованими жодним нормативно-правовим актом випадки, у яких активні споживачі укладають договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з постачальником універсальних послуг та електропостачальником.

Враховуючи наведене, пропонуємо передбачити в законопроекті № 9011-д вичерпний перелік випадків, у яких активні споживачі укладають договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з постачальником універсальних послуг та електропостачальником.

16. Відповідно до статті 64 Закону України «Про ринок електричної енергії» у визначених законом випадках постачальник «останньої надії» здійснює споживачам лише постачання електричної енергії.

Разом із цим Законом України «Про ринок електричної енергії» не визначено обов'язку постачальника «останньої надії» придбавати електричну енергію у споживачів, які уклали договір купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом та договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, а також механізм її придбання.

Такий обов'язок постачальника «останньої надії» придбавати відпущену споживачами електричну енергію не передбачено й у законопроекті № 9011-д.

Неврегульованість зазначених питань в законопроекті № 9011-д може призвести до ущемлення інтересів споживачів шляхом унеможливлення реалізації ними електричної енергії в період постачання електричної енергії постачальником «останньої надії», а відтак до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на ринку електричної енергії.

17. Законопроектом № 9011-д пропонується передбачити, що приватні домогосподарства здійснюють продаж відпущеної електричної енергії в разі укладення з постачальником універсальних послуг договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, за ціною, що склалася на ринку «на добу наперед» у *розрахунковому періоді (годині)*, такому постачальнику універсальних послуг.

Також законопроектом № 9011-д пропонується запровадити, що малі побутові споживачі, які уклали з постачальником універсальних послуг або електропостачальником договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, здійснюють продаж відпущеної електричної енергії за ціною, що склалася на ринку «на добу наперед» у розрахунковому періоді (годині) такому постачальнику універсальних послуг або електропостачальнику, або за вільними цінами (абзац двадцять другий підпункту 11 пункту 1 розділу І).

При цьому законопроектом № 9011-д не визначено, за якою ціною постачальник універсальних послуг / електропостачальник придбаватиме відпущену приватними домогосподарствами та малими побутовими споживачами електричну енергію у випадку, якщо в такому *розрахунковому періоді* постачальник універсальних послуг / електропостачальник *не здійснював* продаж на ринку «на добу наперед».

Водночас законопроектом № 9011-д не врегульовано питання, у яких саме випадках постачальник універсальних послуг / електропостачальник здійснюватиме купівлю електричної енергії у малих побутових споживачів за вільними цінами та за цінами, що склалися на ринку «на добу наперед», що, у свою чергу, наділяє постачальника універсальних послуг або електропостачальника правом здійснювати купівлю електричної енергії за різними цінами, встановленими на власний розсуд для малих побутових споживачів, що може призвести до дискримінації окремих малих побутових споживачів, а відтак до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції на ринку електричної енергії.

Враховуючи наведене, пропонуємо передбачити:

- 1) ціну, за якою постачальник універсальних послуг / електропостачальник придбаватиме відпущену активним споживачем електричну енергію, у випадку, якщо в такому розрахунковому періоді постачальник універсальних послуг / електропостачальник не здійснював продажу на ринку «на добу наперед» окремо для постачальника універсальних послуг та електропостачальника;
- 2) випадки, у яких постачальник універсальних послуг або електропостачальник здійснюватиме купівлю електричної енергії у малих побутових споживачів за вільними цінами та за цінами, що склалися на ринку «на добу наперед».

18. Законопроектом № 9011-д пропонується частину першу статті 1 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» доповнити новим терміном, а саме «механізм самовиробництва» – схема підтримки активних споживачів за яким відбувається взаєморозрахунок вартості обсягу відпуску електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, в електричну мережу генеруючими установками таких споживачів та вартості обсягу споживання ними електричної енергії з електричної мережі (у тому числі вартості послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії), а також можливість накопичення коштів протягом періоду накопичення у випадку, передбаченому Законом України «Про альтернативні джерела енергії» (абзац двадцять чотири підпункту 1 пункту 1 розділу I).

Також законопроектом № 9011-д пропонується визначити, що договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва передбачає проведення взаєморозрахунків між електропостачальником або постачальником універсальних послуг та активним споживачем у частині погодинного сальдування вартості обсягу відпуску електричної енергії в електричну мережу та вартості обсягу відбору електричної енергії з електричної мережі з врахуванням вартості послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії, протягом відповідного розрахункового періоду (місяця) (абзац сімнадцятий підпункту 11 пункту 1 розділу I).

При цьому законопроектом № 9011-д передбачається, що відповідно до умов договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва електропостачальник або постачальник універсальних послуг в односторонньому порядку здійснює взаємозалік вартості відпущеної та спожитої електричної енергії з урахуванням вартості послуг із передачі та/або розподілу електричної енергії станом на перше число календарного дня після закінчення розрахункового періоду з врахуванням обсягу накопичених на особовому рахунку активного споживача коштів за попередні розрахункові періоди (абзац двадцять п'ятий підпункту 11 пункту 1 розділу I).

Також законопроектом № 9011-д визначається, що вартість спожитої електричної енергії та послуг із постачання та/або розподілу електричної енергії, не сплачена за рахунок накопичень за відпущену електроенергію після проведення такого взаємозаліку, підлягає сплаті активним споживачем за розрахунковий період (місяць) (абзац двадцять шостий підпункту 11 пункту 1 розділу I).

З метою однозначного розуміння положень законопроекту № 9011-д пропонуємо чітко визначити, які саме дії (взаєморозрахунки чи взаємозаліки) вчиняють постачальники універсальних послуг та електропостачальники з активними споживачами на підставі договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва в частині визначення вартості обсягів відпуску та відбору електричної енергії в/з електричну(ої) мережу(і).

19. Законопроектом № 9011-д пропонується передбачити, що протягом березня кожного року побутовий споживач та малий побутовий споживач має право звернутися до

постачальника універсальних послуг, з яким укладено договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, щодо перерахунку накопиченої таким активним споживачем на особовому рахунку суми коштів. У такому випадку постачальник універсальних послуг зобов'язаний протягом трьох робочих днів здійснити перерахунок не використаної на оплату власного споживання накопиченої за механізмом самовиробництва суми коштів на зазначений в заяві побутового споживача його банківський рахунок (абзац двадцять дев'ятий підпункту 11 пункту 1 розділу І).

При цьому законопроектом № 9011-д пропонується встановити, що договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва між іншими непобутовими споживачами та електропостачальником має передбачати можливість щомісячного перерахунку електропостачальником коштів, накопичених протягом розрахункового періоду (місяця) за механізмом самовиробництва, на зазначений в договорі банківський рахунок (абзац тридцятий підпункту 11 пункту 1 розділу І).

Тобто законопроектом № 9011-д пропонується передбачити різні підходи до перерахування постачальником універсальних послуг та електропостачальником побутовому споживачу, малому непобутовому споживачу, які уклали договір із постачальником універсальних послуг та іншим непобутовим споживачем, які уклали договір з електропостачальником, суми коштів, накопиченої ними, та, як наслідок, ставить у нерівне, дискримінаційне становище побутового споживача та малого непобутового споживача, які матимуть право звернутися до постачальника універсальних послуг за перерахуванням накопичених ним коштів лише протягом березня кожного року, порівняно з іншим непобутовим споживачем, який матиме можливість щомісячного перерахування його коштів, накопичених протягом розрахункового періоду (місяця), а відтак може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції.

Разом із цим законопроектом № 9011-д не передбачено правового статусу *іншого непобутового споживача*, а також порядку продажу електричної енергії, виробленої генеруючими установками іншого непобутового споживача.

20. Законопроектом № 9011-д пропонується передбачити, що договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва укладається між електропостачальником та активним споживачем, яким встановлено генеруючу установку. Постачання електричної енергії активним споживачам та купівля електричної енергії, відпущеної генеруючими установками таких споживачів, в електричну мережу здійснюється за вільними цінами, крім випадків, визначених законами (абзац восьмий підпункту 17 пункту 2 розділу І).

Водночас законопроектом № 9011-д пропонується запровадити, що активні споживачі укладають договір купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва з постачальником універсальних послуг або електропостачальником у випадках, встановлених Законом (абзац чотирнадцятий підпункту 11 пункту 1 розділу І).

Враховуючи наведене, пропонуємо в абзаці восьмому підпункту 17 пункту 2 розділу І законопроекту № 9011-д передбачити, що укладення договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва також здійснюватиметься між активним споживачем та постачальником універсальних послуг.

21. Законопроектом № 9011-д пропонується частину першу статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» доповнити новими термінами, відповідно до яких:

- 1) агрегатор – *учасник ринку електроенергії*, який здійснює діяльність з агрегації;
- 2) агрегація – окремий вид діяльності на ринку електричної енергії, пов'язаний з об'єднанням електроустановок, що належать іншим учасникам ринку, призначених для

виробництва та/або споживання та/або зберігання електричної енергії з метою купівлі-продажу електричної енергії та надання відповідних послуг на ринку електричної енергії.

При цьому в законопроекті № 9011-д відсутній чіткий перелік учасників ринку електричної енергії, які можуть набути статусу агрегатора, порядок набуття статусу агрегатора, який саме вид діяльності здійснюватимуть агрегатори відповідно до терміна «агрегація», а також вичерпний перелік послуг на ринку електричної енергії, які надаватимуть агрегатори відповідно до Закону України «Про ринок електричної енергії», у разі прийняття законопроекту № 9011-д.

22. Законопроектом № 9011-д пропонується в частині першій статті 58 Закону України «Про ринок електричної енергії» абзаци чотирнадцятий – двадцятий замінити шістьма новими абзацами такого змісту, зокрема, новим абзацом, відповідно до якого споживач має право вступати в агреговані групи та купувати-продавати електроенергію, яка зберігається із застосуванням власних установок зберігання енергії, агрегатору. Продаж електроенергії агрегатором такому споживачу з метою її зберігання в УЗЕ (установка зберігання енергії) не вважається постачанням в розумінні Закону України «Про ринок електричної енергії», та не потребує ліцензії.

Водночас постачання електричної енергії - продаж, включаючи перепродаж, електричної енергії (пункт 68 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії»).

Відповідно до частини першої статті 8 Закону України «Про ринок електричної енергії» господарська діяльність з виробництва, передачі, розподілу електричної енергії, постачання електричної енергії споживачам, зберігання енергії, трейдерська діяльність, здійснення функцій оператора ринку та гарантованого покупця провадяться на ринку електричної енергії за умови отримання відповідної ліцензії, якщо інше не передбачено цим Законом.

Враховуючи наведене, продаж електричної енергії агрегатором споживачу, з метою її зберігання в УЗЕ (установка зберігання енергії), який вступив в агреговану групу, є постачанням та потребує транспортування (передачі та розподілу), а відтак оплати таким споживачем послуг із передачі та розподілу операторам системи.

Разом із цим законопроектом № 9011-д не передбачено, яким саме видом діяльності, у розумінні Закону України «Про ринок електричної енергії», буде вважатися продаж електроенергії агрегатором споживачу, з метою її зберігання в УЗЕ (установка зберігання енергії) та з яких підстав такий вид діяльності не потребуватиме отримання ліцензії.

Також необхідно зазначити, що відповідно до статті 1 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон) державна допомога суб'єктам господарювання (далі - державна допомога) - підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

Тобто державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови:

підтримка надається суб'єкту господарювання;

фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;

підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;

підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.

Відповідно до пункту 5² «Прикінцевих та перехідних положень» Закону, доповненого згідно із Законом № 2134-IX від 15.03.2022; у редакції Закону № 2175-IX від 01.04.2022, під

час дії воєнного стану норми статей 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 цього Закону та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей цього Закону, не застосовуються.

При цьому частиною першою статті 262 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода), встановлено, що будь-яка допомога, надана Україною або країнами-членами Європейського Союзу з використанням державних ресурсів, що спотворює або загрожує спотворити конкуренцію шляхом надання переваг окремим підприємствам або виробництву окремих товарів, є несумісною з належним функціонуванням цієї Угоди в тій мірі, у якій вона може впливати на торгівлю між Сторонами.

Відповідно до статті 264 Угоди сторони домовились, що вони застосовуватимуть статті 262, 263 (3) або 263 (4) Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Європейського Союзу.

Одночасно із цим запропонований у законопроектах № 9011, № 9011-1, 9011-2 та № 9011-д механізм реалізації підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії повинен відповідати Угоді про асоціацію, вторинному законодавству, рамковим положенням, керівним принципам та іншим чинним адміністративним актам Європейського Союзу у сфері державної допомоги, зокрема:

- розділу 4.1 Повідомлення Комісії – Рекомендації щодо державної допомоги для клімату, захисту навколишнього середовища та енергетики 2022 (2022/С 80/01) встановлені критерії сумісності державної допомоги для скорочення та усунення викидів парникових газів, у тому числі шляхом підтримки відновлюваних джерел енергії та енергоефективності згідно зі статтею 107(3)(с) ДФЕС;

- статтям 41, 42 та 43 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 від 17.06.2014 щодо оголошення певних категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком із застосуванням статей 107 і 108 Договору – визначені умови сумісності інвестиційної та операційної державної допомоги для сприяння виробництву електричної енергії з відновлювальних джерел енергії;

- статті 19 Директиви (ЄС) 2018/2001 «Про сприяння використанню енергії з відновлювальних джерел» – Держави-члени гарантують, що коли виробник електричної енергії з відновлювальних джерел енергії отримує фінансову підтримку за схемою підтримки ринкова вартість гарантії походження для тієї самої продукції належним чином враховується у відповідній схемі підтримки.

Отже, у разі якщо механізм підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії відповідає умовам наявності державної допомоги, така підтримка повинна відповідати Угоді про асоціацію, вторинному законодавству, рамковим положенням, керівним принципам та іншим чинним адміністративним актам Європейського Союзу.

Враховуючи викладене, вважаємо, що законопроекти № 9011, № 9011-1, 9011-2 та № 9011-д потребують доопрацювання згідно з наданими зауваженнями та пропозиціями.

Голова Комітету

Ольга ПІЩАНСЬКА